

Sexting vanuit het perspectief van jongeren: lessen voor de professionele praktijk

Marijke Naezer¹, Willemijn Krebbekx²

¹ Onafhankelijk genderstudies-onderzoeker

² Atria, Kennisinstituut voor Emancipatie & Vrouwengeschiedenis, Amsterdam

Samenvatting

In dit artikel onderzoeken we hoe jongeren betekenis geven aan sexting en aan de ongewenste verspreiding van digitaal sexy beeldmateriaal. Op basis van jarenlang etnografisch onderzoek onder Nederlandse jongeren concluderen we dat de hedendaagse beeldvorming rond deze onderwerpen eenzijdig en vertekend is, en dat dit een negatieve invloed kan hebben op de seksuele ontwikkeling van jongeren. We reflecteren op de verschillende manieren waarop professionals bij kunnen dragen aan een meer adequate benadering en formuleren praktische tips.

In de populaire Netflix-serie *Sex Education* volgt de kijker leerlingen op een middelbare school in het Verenigd Koninkrijk. De moeder van een van de leerlingen, Otis, is seksuologe. Door stiekem mee te luisteren met de consulten van zijn moeder heeft Otis veel kennis over seksualiteit en relaties vergaard. Wanneer een medeleerlinge hierachter komt, haalt zij Otis over om zich samen met haar op te werpen als sekstherapeut: volgens haar hebben de leerlingen advies nodig over seks en relaties, en Otis en zij verdienen zo wat bij. In een van de afleveringen komt een leerlinge naar Otis toe, ze heeft zijn hulp nodig. Een foto van haar vulva wordt rondgestuurd binnen de school en de verspreider ervan dreigt degene van wie de vulva is bekend te maken.

Het plot krijgt een interessante wending: in het begin van de aflevering wordt heftig geroddeld over van wie deze (als 'object' gedefinieerde) vulva is. Aan het eind van de aflevering, tijdens een bijeenkomst in de aula, staan de meiden echter een voor een op en claimen: 'Dit is mijn vagina'. Ze staan daarmee op tegen het vernederen van meiden op basis van hun naaktfoto's. De kijker is getuige van een moment van empower-

ment voor de leerlinge die eerder doodsangsten uitstond, omdat ze bang was dat de andere leerlingen te weten zouden komen dat dit haar vulva was. Ook zijzelf staat op: 'Dit is mijn vagina', maar ze is nu veilig omringd door de steun van haar medeleerlingen.

Eenzijdig beeld

Deze verbeelding van de ongewenste verspreiding van digitaal sexy materiaal valt op: het schetst een ander scenario dan wat we kennen uit boeken, series, media, voorlichtings- en trainingsmateriaal. Het 'script' dat in deze bronnen vaak wordt herhaald, en dat door die herhaling van invloed is op onze opvattingen rond 'gepast' seksueel gedrag (Simon & Gagnon, 1984), begint met sexting: iemand, meestal een meisje, maakt en deelt sexy (beeld)materiaal van zichzelf via sociale media.¹ De ontvanger, in het stereotiepe script meestal een jongen, verspreidt het materiaal vervolgens op grote schaal, wat resulteert in vernedering en verdriet van het meisje. Meiden worden hierbij vooral als verdrietig slachtoffer voorgesteld en jongens als manipulatieve, onbetrouwbare plegers. Dit negatieve en eenzijdige beeld van sexting wordt gereproduceerd in wetenschappelijk onderzoek, waarin de focus ligt op mogelijke negatieve gevolgen van sexting, met name voor meiden (voor overzichten zie Döring, 2014; Naezer & Ringrose, 2018; Vanwesenbeeck, 2018). Activiteiten zoals het maken, delen en bekijken van sexy materiaal worden zo steeds opnieuw geconstrueerd als inherent schadelijke praktijken, die slecht zijn voor jongeren. Dit stereotiepe beeld beïnvloedt adviezen

Dr. M. Naezer, cultureel antropoloog, senior onderzoeker
Dr. W. Krebbekx, cultureel antropoloog, senior onderzoeker
Correspondentie: M. Naezer, E: marijkenaezer@gmail.com

Een eerdere versie van dit artikel verscheen in het Tijdschrift voor Orthopedagogiek.

Ontvangen: 7 februari 2019; Geaccepteerd: 11 juni 2019

¹ Sociale media kunnen worden gedefinieerd als websites en applicaties die tenminste een online aanwezigheid en online interactie faciliteren, en daarnaast eventueel online groepsvorming en samenwerking (Naezer 2018c, 24)

rond sexting. Een recent advies van de politie in Nederland luidde bijvoorbeeld: 'Verstuur geen naaktfoto's.' In een training die de politie op scholen aanbiedt wordt duidelijk wat er allemaal mis kan gaan en is de conclusie dat jongeren beter helemaal niet meer aan sexting kunnen doen (Ballan, 2018).

Uit nationaal en internationaal onderzoek blijkt echter dat jongeren sociale media met groot enthousiasme integreren in hun dagelijks leven, ook in hun seksleven. Cijfers over sexting wijzen bijvoorbeeld uit dat een aanzienlijk deel van de jongeren ervaring heeft met het versturen en/of ontvangen van sexy beeldmateriaal. Zo bleek uit een representatieve survey van Rutgers onder Nederlandse jongeren van 12 tot 25 jaar, dat 13% van de jongens en 12% van de meiden in het afgelopen half jaar een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf naar iemand anders had gestuurd (De Graaf, Borne, Nikkelen, Twisk, & Meijer, 2017, p. 174). Verder heeft volgens dit onderzoek 8% van de jongens en 5% van de meiden in het afgelopen half jaar borsten of geslachtsdelen laten zien via een webcam. En 7% van de jongens en 3% van de meiden deed seksuele dingen tijdens een videochat.

In een niet-representatieve survey van Naezer (2018c) gaf zelfs 21% van de jongeren (12-18 jaar) aan dat zij wel eens een sexy foto of filmpje van zichzelf naar iemand anders hadden gestuurd.² Een peiling uitgevoerd door scholieren.com in samenwerking met Sense resulteerde in een vergelijkbaar percentage: in een persbericht (Rutgers WPF, 2014) schrijven de onderzoekers dat bijna 23% van de bevroegde middelbare scholieren aangaf wel eens een naaktfoto of naaktfilmpje van zichzelf gemaakt te hebben. Van deze groep verstuurde 84% de foto's of filmpjes naar iemand anders, via Whatsapp of Snapchat.

Ondanks dat sexting een onderdeel lijkt te zijn geworden van de seksuele ontwikkeling van jongeren, is er in publieke en wetenschappelijke discussies maar weinig aandacht voor de manier waarop jongeren zelf zich tot het fenomeen verhouden. Zo is wetenschappelijk onderzoek vaak kwantitatief van aard, wat maar weinig ruimte laat voor betekenisgeving door jongeren zelf (voor een overzicht, zie Naezer & Ringrose, 2018). Welke rol speelt sexting in hun levens en hoe komen ze ertoe andermans sexy beeldmateriaal zonder toestemming te verspreiden? Hoe handelen ze wanneer sexy materiaal ongewenst wordt doorgestuurd en hoe verhoudt zich dat tot bestaande stereotypen en scripts? In dit artikel reflecteren we op deze vragen aan de hand van ons eigen onderzoek onder Nederlandse jongeren (12-18 jaar) en zoomen we in op de manier waarop professionals om kunnen gaan met sexting en de ongewenste verspreiding van sexy materiaal.

Methoden

Dit artikel is gebaseerd op drie onderzoeken, namelijk onze beider promotie-onderzoeken (Krebbekx, 2018a; Naezer, 2018c) en een vervolgonderzoek dat Naezer verrichtte in samenwerking met jongerencommunicatiebureau Jong&Je Wil Wat (Naezer & Oosterhout, 2019).

Krebbekx onderzocht in haar promotie-onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam hoe seksualiteit vorm krijgt in alledaagse praktijken op school (Krebbekx, 2018a). Om hier inzicht in te krijgen, deed zij etnografisch onderzoek op middelbare scholen. Dit onderzoek vond plaats op vier middelbare scholen in Nederland, in twee grote en twee kleine steden, waar ze gedurende vijftien maanden participeerde in één schoolklas op elke school (tweede en derde klassen). De onderzoeker ging met leerlingen mee naar de les, naar buiten in de pauze, at met hen in de kantine, danste met hen op schoolfeestjes, bezocht musea, zwembaden en een pretpark. In de tijd die ze samen doorbrachten, observeerde Krebbekx de gesprekken en interacties van leerlingen, om een beeld te krijgen van hun dagelijkse levens op school en de rol die seksualiteit hierin speelt.

Naezer onderzocht in haar promotie-onderzoek aan de Radboud Universiteit Nijmegen hoe jongeren (12-18 jaar) via sociale media vormgeven aan seksualiteit (Naezer, 2018c). Zij deed anderhalf jaar lang online en offline etnografisch veldwerk, waarbij ze participerende observatie combineerde met interviews, focusgroepen en een enquête. Ze participeerde waar mogelijk in de dagelijkse levens van jongeren, bijvoorbeeld op school en in het openbaar vervoer, maar ook online op media als Twitter, Instagram en WhatsApp. Om meer inzicht te krijgen in de ervaringen, motivaties, gevoelens en meningen van jongeren hield zij bovendien interviews en focusgroepen. Tot slot werd nog een enquête gehouden om te analyseren hoe algemeen bepaalde patronen en ervaringen waren. De open vragen in de enquête waren tevens een middel voor jongeren om 'gevoelige' informatie te delen die zij niet *face-to-face* durfden te bespreken.

Na afronding van dat onderzoek deed Naezer vervolgonderzoek naar de ongewenste verspreiding van sexy beeldmateriaal door jongeren (Naezer & Oosterhout, 2019). Voor dit onderzoek werden individuele diepte-interviews gehouden met 21 jongeren (15-21 jaar), waaronder 15 plegers, 2 slachtoffers en 4 omstanders.

De data-analyse was in alle drie onderzoeken gebaseerd op latere interpretaties van de *grounded theory*-benadering, waarin de data werden gecodeerd middels een combinatie van deductieve en inductieve analyse (Charmaz & Bryant, 2008; Fox, 2008, pp. 130-131). Dat

² Dat dit cijfer hoger ligt dan dat van Rutgers, komt waarschijnlijk doordat andere termen en definities werden gebruikt en doordat gevraagd werd naar ervaringen uit een langere periode.

wil zeggen dat sommige codes en thema's afgeleid werden uit bestaande literatuur, terwijl inductieve analyse het mogelijk maakte om die codes en thema's kritisch tegen het licht te houden, en waar nodig te nuanceren en aan te vullen. Een dergelijke inductieve analyse bestaat uit het nauwkeurig lezen en coderen van de data, waarbij de onderzoeker zich continu afvraagt 'wat er gaande is' in die data (Charmaz & Bryant, 2008, p. 376).

Diversiteit aan ervaringen

Onze onderzoeken laten zien dat het hedendaagse vertoog rond sexting geen recht doet aan de diversiteit aan ervaringen van jongeren zelf. Allereerst blijven positieve ervaringen grotendeels buiten beschouwing in bijvoorbeeld boeken, series, media, voorlichtings- en trainingsmateriaal en wetenschappelijk onderzoek, terwijl deze voor jongeren juist centraal staan. Naezer (2018c) beschrijft hoe jongeren via hun seksuele activiteiten op sociale media, zoals praten over seksualiteit en het uitwisselen van romantische en sexy berichten, vormgeven aan ten minste vier verschillende dimensies van seksualiteit: seksuele avonturen, romantische intimiteit, identiteit en seksualiteit als een leerproces. Ook sexting kan aan al deze dimensies bijdragen. Zo kan het versturen van sexy materiaal (bijvoorbeeld een sexy foto of een seksfilmpje) gezien worden als een manier om op avontuur te gaan (Naezer, 2018a), om intimiteit en seksuele spanning op te bouwen binnen een romantische relatie, om vorm te geven aan identiteit (Naezer, 2019) en om kennis op te bouwen over seksualiteit, in dit geval via eigen ervaring (Naezer, Rommes, & Jansen, 2017). Ook internationaal onderzoek, onder zowel jongeren als volwassenen, heeft gewezen op de verschillende positieve kanten van sexting, zoals plezier maken, flirten, sexy zijn, seksueel contact op gang brengen, aandacht trekken van een partner, seksuele opwinding, het onderhouden van een liefdesrelatie, zelfexpressie, zelfrepresentatie en experimenteren met seksualiteit. (Burkett, 2015).

Sexting gebeurt vaak in de context van romantische relaties: om een potentiële partner te verleiden of binnen een bestaande relatie (Burkett, 2015; Cox Communications, 2009; Mitchell, Finkelhor, Jones, & Wolak, 2012; Naezer, 2018c; Strohmaier, Murphy, & DeMatteo, 2014), maar het kan ook plaatsvinden buiten romantische relaties, bijvoorbeeld tussen vrienden: bij wijze van "grap", om vriendschappen te versterken of om de eigen status te verhogen en populairder te worden (Burkett, 2015).

Meeste sexy berichten niet doorgestuurd

Onderzoek laat zien dat veruit de meeste sexy berichten niet doorgestuurd worden; hierbij blijft het materiaal dus tussen de verzender en de ontvanger (Hasinoff

& Shepherd, 2014; Naezer, 2018a). Desalniettemin komt de ongewenste verspreiding van sexy materiaal met enige regelmaat voor. Rutgers onderzocht in Nederland de ongewenste verspreiding van sexy materiaal onder jongeren (12-25 jaar), inclusief jongeren zonder sexting-ervaring, die dus per definitie ook geen negatieve ervaringen hadden (De Graaf et al., 2017). Op de stelling 'Iemand liet [in de afgelopen 6 maanden] een naaktfoto of seksfilmpje van mij aan anderen zien' reageerde 4% van de jongens en 3% van de meiden bevestigend. Op de stelling 'Iemand deelde [in de afgelopen 6 maanden] een naaktfoto of seksfilmpje van mij met anderen' antwoordde 2% van de jongens en 1% van de meiden bevestigend (De Graaf et al., 2017, p. 174). Dit laat dus zien dat een (beperkt) deel van de jongeren te maken krijgt met de ongewenste verspreiding van zijn of haar sexy materiaal.

Deze cijfers komen overeen met cijfers uit de Veiligheidsmonitor, een tweejaarlijkse enquête onder leerlingen en personeel van het primair en voortgezet onderwijs. Van de ruim 22.000 deelnemende leerlingen uit het voortgezet onderwijs zei 1% het afgelopen jaar slachtoffer te zijn geworden van de ongewenste verspreiding van zijn/haar 'seksuele afbeeldingen', en iets minder dan 1% gaf aan zich hieraan schuldig te hebben gemaakt (Scholte, Nelen, Wit, & Kroes, 2016, p. 62). Van de leidinggevenden van deze scholen gaf ruim twee derde (69%) aan dat op hun locatie 'seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het verspreiden van seksuele afbeeldingen' voorkwam. Zij gaven aan dat het gemiddeld om iets minder dan drie incidenten per locatie ging in het lopende schooljaar (Scholte et al., 2016, p. 53).

Aan de hand van een casus laten wij zien dat dergelijke incidenten niet altijd verlopen volgens het stereotiepe script van 'meisje-stuurt-naaktfoto-aan-jongen' (Krebbekx, 2018a).

De ongewenste verspreiding van sexy beeldmateriaal: een casus

Op een van de scholen waar het etnografisch onderzoek van Krebbekx plaatsvond, bleek op een ochtend een naaktfoto van een leerlinge, Manon, 'rond te gaan'.³ Manons vriendinnen negeerden haar en in de klas werden gemene grappen gemaakt. Er werd verteld dat Manon zich uit verliefdheid had laten overhalen een naaktfoto te sturen aan een jongen. Deze jongen deelde die foto vervolgens. Manon werd door haar klasgenoten benaderd als degene die een misstap had begaan. Ook werd zij door haar mentor gevraagd te komen praten over 'wat er aan de hand was met haar'. In eerste instantie leek alles volgens het bekende script te verlopen, waarin een meisje een jongen een sexy foto stuurt en hij deze verspreidt, resulterend in verdriet en

³ Manon is een pseudoniem. De uitdrukking 'een foto gaat rond' werd gebruikt door zowel leerlingen als docenten. Het is belangrijk hierbij op te merken dat deze uitdrukking degenen die de foto zonder toestemming verspreiden onzichtbaar maakt. De foto wordt geframed als de handelende actor: alsof deze uit zichzelf 'rondgaat' van telefoon naar telefoon. Een adequatere omschrijving zou zijn: leerlingen verspreiden de foto.

vernederen van het meisje.

Toen Manon echter de ruimte kreeg om haar verhaal te vertellen, bleek dat de jongen haar naaktfoto aan zijn beste vriendin had doorgestuurd. Deze vriendin had de foto vervolgens doorgestuurd aan haar gehele contactenlijst. Hoewel het dus weliswaar een jongen was die aanvankelijk het vertrouwen van Manon schaadde, was een meisje verantwoordelijk voor het grootschalig verspreiden van de foto, anders dan het gangbare idee van de stoere jongen die wil opscheppen. Dit was ook een van de bevindingen uit het onderzoek van Naezer en Van Oosterhout (2019): zowel meiden als jongens maken zich schuldig aan de ongewenste verspreiding van andermans sexy materiaal, en de motieven van plegers om materiaal te verspreiden lopen uiteen, zoals verderop in het artikel zal worden uitgewerkt.

Wat vooral een belangrijke rol speelde in de verspreiding van Manons foto, was dat Manon al een tijdje omging met jongens van een andere school. Zij had de waarschuwingen van haar vriendinnen dat deze jongens 'fout' zouden zijn in de wind geslagen. Haar vriendinnen waren niet blij met Manons keuze. Deze voorgeschiedenis is belangrijk om te begrijpen dat het ongewenst verspreiden van sexy materiaal niet geïsoleerd moet worden van de context waarbinnen het plaatsvindt, in dit geval die van vriendschappen met leeftijdsgenoten. Liefde en seksualiteit spelen een belangrijke rol in vriendschappen, bijvoorbeeld doordat liefde en seksualiteit onderwerpen zijn in gesprekken tussen vrienden (Ringrose, 2013). Omgekeerd kunnen vriendschappen een belangrijke rol spelen in liefde en seksualiteit, bijvoorbeeld doordat vrienden zich uitspreken over de wenselijkheid van een relatie, zoals het geval was in de casus van Manon.

Bovendien kunnen verschillende motieven een rol spelen om andermans sexy materiaal te verspreiden: het klassieke motief van iemand pijn willen doen, bijvoorbeeld uit wraak, is maar één van minstens zes mogelijke motieven die naar voren kwamen uit het huidige onderzoek (Naezer & Oosterhout, 2019). Andere motieven die mee kunnen spelen zijn het willen delen van de spanning die een sexy foto of filmpje op kan roepen, het versterken van vriendschappen door het onderling uitwisselen van andermans sexy materiaal, het willen praten en leren over seksualiteit, het reguleren van elkaars seksuele gedrag, en het willen vergroten van de eigen populariteit.

Hoewel Manon niet verantwoordelijk was voor de grootschalige verspreiding van de foto, aangezien zij deze slechts voor één paar ogen had bedoeld, werd er negatief gereageerd op haar actie. Haar vriendinnen vonden het 'dom' dat zij een naaktfoto had gemaakt en aan een jongen had gestuurd. Jongens, zoveel was voor hen op 14-jarige leeftijd al duidelijk, zijn nu eenmaal niet te vertrouwen als het om seks gaat. Dergelijke *victim-blaming* is een veelvoorkomende reactie op seksueel grensoverschrijdend gedrag, met name op de ongewenste verspreiding van digitaal sexy materi-

aal (Naezer, 2018b; Naezer & Ringrose, 2018). Ook de verwijzing van de meiden naar het stereotype van de hyperseksuele, onhoudbare puberjongen is geen zeldzaamheid. Dit stereotype draagt eraan bij dat seksueel grensoverschrijdend gedrag van jongens wordt goedgepraat en genormaliseerd: 'Boys will be boys' (Krebbekx, 2018b; Naezer & Oosterhout, 2019).

In tegenstelling tot het klassieke script, zoals eerder in het artikel beschreven, bleek Manon niet op de verspreiding te reageren als een bang en verdrietig meisje. Zij reageerde boos en wilde de verspreidster te lijf gaan. Deze boosheid zouden we kunnen interpreteren als het innemen van een actieve positie. In plaats daarvan interpreteerden haar docenten en klasgenoten haar boosheid echter als teken dat Manon nu 'echt het verkeerde pad op ging'. Voor haar woede was geen plaats, zoals er ook in het klassieke script rond de ongewenste verspreiding van sexy materiaal geen ruimte is voor slachtoffers die voor zichzelf opkomen en gerechtigheid en/of vergelding eisen.

Ondanks de reacties van haar omgeving blijkt Manon het voorval enkele maanden later al haast vergeten. Tijdens een interview reageert ze enigszins verbaasd op vragen over de foto: 'Wat grappig dat je daarover begint, het is al zo lang geleden.' Ze vertelt dat ze ongeveer een week 'last had gehad' en dat de opmerkingen daarna waren opgehouden, de ruzies bijgelegd. Dit bleek ook uit de observaties: de foto was niet langer onderwerp van gesprek en er werden geen opmerkingen meer over gemaakt. Hoewel de impact van de ongewenste verspreiding van sexy materiaal groot kan zijn, is dit dus niet noodzakelijkerwijs het geval. Onze onderzoeken laten zien dat incidenten soms relatief snel weer 'overwaaien' en niet altijd blijvende schade aanrichten. Hoe snel een incident overwaait wordt beïnvloed door de aard van het materiaal, de sociale positie van de afgebeelde persoon, de manier en schaal van verspreiding en de reactie van (jonge en volwassen) omstanders (Naezer & Oosterhout, 2019). Volwassen omstanders zoals docenten en andere professionals kunnen hierin een positieve rol spelen door beheerst en adequaat te reageren op incidenten, en door niet meer ophef te creëren dan noodzakelijk.

Zelf had Manon ook een aantal naaktfoto's van jongens op haar telefoon staan, alleen die stuurde ze nooit door, omdat ze dat zielig vond voor hen. Sexting is geen eenrichtingsverkeer: ook meiden vragen en krijgen naaktfoto's toegestuurd van jongens, en zij delen deze soms zonder toestemming met derden. Ook hier is weinig aandacht voor in het wetenschappelijke en populaire debat: het verhaal van het meisje als slachtoffer eist de hoofdrol op. Het valt overigens te betwijfelen of het verspreiden van een naaktfoto van een jongen Manon uit de brand had geholpen. Afgezien van het feit dat het een begrijpelijke, maar moreel onwenselijke reactie zou zijn, had een dergelijke actie haar waarschijnlijk nog verder gemarkeerd als 'fout' of 'slet'.

De casus van Manon laat zien dat het stereotiepe script over de ongewenste verspreiding van sexy materiaal geen recht doet aan de diversiteit van dit fenomeen. Incidenten verschillen van elkaar wat betreft hun voorgeschiedenis (met in de casus van Manon een belangrijke rol voor een complexe vriendschap), de motieven die een rol spelen in de ongewenste verspreiding (in de casus van Manon onder andere: iemand straffen voor het omgaan met 'verkeerde' jongens), de manier waarop het materiaal verspreid wordt en door wie (in de casus van Manon: een jongen die het doorstuurt naar één meisje, dat het vervolgens grootschalig verspreidt), wie het slachtoffer is en hoe z/hij reageert (in de casus van Manon: woedend en zich bewust van haar beperkte mogelijkheden). Het wordt dus tijd om verder te kijken dan het stereotiepe script rond de ongewenste verspreiding van digitaal sexy materiaal, om dit script actief uit te dagen in gesprekken over het onderwerp, en om bij incidenten kritische vragen te stellen over wat er precies gebeurd is.

Rol van de professional

In de aflevering van *Sex Education* die in de opening van dit artikel werd beschreven, duurde het even voor de protagonist, 'sekstherapeut' Otis, zijn medeleerlinge kon helpen. Alleen toen zijn vrouwelijke partner in het seksuele voorlichtingsproject hem ervan overtuigde hoe sterk het stigma 'slet' is en hoe disproportioneel vrouwen hiermee te maken hebben, ging hij overstap en op zoek naar de verspreider. Hij moest eerst empathie ontwikkelen voor de leerlinge van wie een naaktfoto rondging, en zijn automatische reactie om haar verantwoordelijk te houden ('Zij stuurde toch die foto?', 'Waarom sturen mensen überhaupt naaktfoto's van zichzelf?') bijstellen.⁴ Ons onderzoek laat zien dat een adequater vertoog over sexting en de ongewenste verspreiding van sexy materiaal een dergelijke stap gemakkelijker zou maken, wat de aanpak van deze vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag ten goede zou komen. Professionals kunnen hierin een centrale rol spelen.

Ten eerste kunnen professionals bijdragen aan het verankeren van kennis over de (positieve) betekenis die jongeren aan sexting geven en de manieren waarop sexting kan bijdragen aan hun seksuele ontwikkeling. Hierdoor kan het gesprek over sexting een genuanceerd, seks-positief gesprek worden met ruimte voor zowel kansen als uitdagingen, wat ten goede komt aan de seksuele vrijheid, het seksuele plezier en de seksuele ontwikkeling van jongeren. Een seks-positief vertoog rond sexting draagt bovendien bij aan het doorbreken van de schadelijke cirkel van schaamte en vernedering die kan ontstaan als sexy materiaal ongewenst verspreid wordt. Een positieve opvatting over

sexting maakt het immers onlogisch om het slachtoffer de schuld te geven: niet de oorspronkelijke maker van het materiaal doet iets fout, maar degene die dat zonder toestemming doorstuurt.

Ten tweede kunnen professionals bijdragen aan het zichtbaar maken en ter verantwoording roepen van plegers van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit kan bijvoorbeeld door andere vragen te stellen. Dus niet: 'Wat is er aan de hand met iemand die sexy foto's stuurt?', zoals de docent van Manon zich afvraagt, maar: 'Waarom verspreiden ontvangers dat materiaal zonder toestemming?' Zo wordt een halt toegevoegd aan de bestaande neiging tot *victim-blaming* en wordt het probleem van de ongewenste verspreiding van sexy materiaal bij de wortel aangepakt.

Ten derde kunnen professionals bijdragen aan het nuanceren van het stereotiepe script rond de ongewenste verspreiding van digitaal sexy beeldmateriaal. Dit script vernauwt onze blik, wat het risico met zich meebrengt dat bepaalde motieven, plegers en incidenten over het hoofd worden gezien. Bovendien kunnen stereotypen leiden tot inadequate reacties zoals de verkeerde persoon verantwoordelijk houden, meer ophef creëren dan nodig, of het slachtoffer niet goed ondersteunen. Door aandacht te besteden aan de bestaande diversiteit in scenario's en motieven kan dit worden voorkomen.

Discussie en conclusie

Hoewel onze onderzoeken inzicht geven in sexting en de ongewenste verspreiding van digitaal sexy beeldmateriaal, blijven er tegelijkertijd nog vele vragen onbeantwoord. Zo vonden onze onderzoeken plaats in een specifieke context wat betreft zowel tijd (2012-2018) als plaats (Nederland). Dit roept vragen op over hoe zich dit verhoudt tot andere tijden en plaatsen: hoe gaan jongeren en volwassenen in andere landen om met sexting en de ongewenste verspreiding van digitaal sexy materiaal, en welke lessen zijn hieruit te trekken voor Nederland? Hoe ontwikkelen zich de sexting-praktijken van jongeren en het maatschappelijke en wetenschappelijke debat hierover, en zijn dat positieve of negatieve ontwikkelingen?

Ook extra onderzoek onder minderheidsgroepen, zoals seksuele, etnische en religieuze minderheden en jongeren met een beperking, zou van grote toegevoegde waarde zijn. Een aantal van deze groepen was in meer of mindere mate vertegenwoordigd in onze onderzoeken, maar zij waren soms minder aanwezig of zichtbaar vanwege hun gemarginaliseerde positie. Vervolgonderzoek naar de specifieke ervaringen van deze groepen is van belang om ook hun belangen adequaat te kunnen vertegenwoordigen.

Tot slot hebben we in dit artikel ingezoomd op één

⁴ In Nederland zijn jongeren minder afhankelijk van klasgenoten voor officiële seksuele voorlichting dan in het Verenigd Koninkrijk, al is het belangrijk om op te merken dat leren over seks veel meer behelst dan het officiële curriculum (Krebbekx, 2018c; Naezer et al., 2017).

bepaalde vorm van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hierdoor bleven andere vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag buiten beschouwing, waaronder het ongewenst toesturen van sexy materiaal, diefstal van seksueel getint materiaal, het dwingen van mensen om seksueel getint materiaal te maken/delen, het verspreiden van getrukeerde seksueel getinte foto's of video's, en chantage met seksueel getint materiaal (*sextortion*). Meer inzicht in deze praktijken en hun onderlinge samenhang kan een basis vormen voor een meer geïntegreerde aanpak van online seksueel geweld.

Literatuur

- Ballan, H. (2018, 11 October). Fictieve sextingzaak als voorlichting: 'Ik wil geen echte naaktvideo vinden hoor'. *Volkskrant*. Geraadpleegd via <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/fictieve-sexting-zaak-als-voorlichting-ik-wil-geen-echte-naaktvideo-vinden-hoor~bfed4ae5/>
- Burkett, M. (2015). Sex(t) talk: A qualitative analysis of young adults' negotiations of the pleasures and perils of sexting. *Sexuality & Culture: An Interdisciplinary Quarterly*, 19(4), 835-863. doi:10.1007/s12119-015-9295-0
- Charmaz, K., & Bryant, A. (2008). Grounded theory. In L. M. Given (Ed.), *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods* (pp. 375-377). Thousand Oaks: SAGE.
- Cox Communications. (2009). *Teen online and wireless safety survey: Cyberbullying, sexting, and parental controls [Report]*. Geraadpleegd via <https://www.cox.com/wcm/en/aboutus/datasheet/takecharge/2009-teen-survey.pdf>
- Döring, N. M. (2014). Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology*, 8(1).
- Fox, N. J. (2008). Induction. In L. M. Given (Ed.), *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods* (pp. 430-431). Thousand Oaks: SAGE.
- de Graaf, H., van de Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Delft: Eburon.
- Hasinoff, A. A., & Shepherd, T. (2014). Sexting in context: Privacy norms and expectations. *International Journal of Communication*, 8(0), 2932-2955.
- Krebbekx, W. (2018a). *Making sex, moving difference: An ethnography of sexuality and diversity in Dutch schools*. (Doctoral dissertation), University of Amsterdam, Amsterdam.
- Krebbekx, W. (2018b). Watching six-packs, chilling together, spreading rumours: Enacting heteronormativity through secondary school friendships and teaching practices. *Gender and Education, online-first*, doi:10.1080/09540253.2018.1538496
- Krebbekx, W. (2018c). What else can sex education do? Logics and effects in classroom practices. *Sexualities, online-first*. doi:10.1177/1363460718779967
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., Jones, L. M., & Wolak, J. (2012). Prevalence and characteristics of youth sexting: A national study. *Pediatrics*, 129(1), 13-20.
- Naezer, M. (2018a). From risky behaviour to sexy adventures: Reconceptualising young people's online sexual activities. *Culture, Health & Sexuality*, 20(6), 715-729.
- Naezer, M. (2018b). Sexting: Een beter verhaal. In M. A. Lieskamp & W. Baardemans (Eds.), *#ShameOver: Ongewenste sexting* (pp. 18-25). Roermond: Bureau Jeugdzorg Limburg.
- Naezer, M. (2018c). *Sexy adventures: An ethnography of youth, sexuality and social media*. (Doctoral thesis), Radboud University, Nijmegen.
- Naezer, M. (2019). *Sexy selves: Girls, selfies and the performance of intersectional identities*. *European Journal of Women's Studies*. doi:10.1177/1350506818804845
- Naezer, M., & van Oosterhout, L. (2019). *Sharing is caring? Jongeren, sexting en de ongewenste verspreiding van sexy beeldmateriaal*. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Naezer, M., & Ringrose, J. (2018). Adventure, intimacy, identity and knowledge: Exploring how social media are shaping and transforming youth sexuality. In S. Lamb & J. Gilbert (Eds.), *The Cambridge handbook of sexual development: Childhood and adolescence* (pp. 419-439). Cambridge: Cambridge University Press.
- Naezer, M., Rommes, E. W. M., & Jansen, W. H. M. (2017). Empowerment through sex education? Rethinking paradoxical policies. *Sex Education*, 17(6), 712-728.
- Ringrose, J. (2013). *Postfeminist education? Girls and the sexual politics of schooling*. London, New York: Routledge.
- Rutgers WPF. (2014). Press release: Onderzoek sexting bevestigt noodzaak weerbaarheidscampagne jongeren. Geraadpleegd via <https://www.rutgers.nl/nieuws-opinie/nieuwsarchief/persbericht-onderzoek-sexting-bevestigt-noodzaak-weerbaarheidscampagne>
- Scholte, R., Nelen, W., de Wit, W., & Kroes, G. (2016). *Veiligheidsmonitor: Sociale veiligheid in en rond scholen*. Nijmegen: Praktikon.
- Simon, W., & Gagnon, J. H. (1984). Sexual Scripts. *Society: Social science and modern society*, 22(1), 53-60.
- Strohmaier, H., Murphy, M., & DeMatteo, D. (2014). Youth sexting: Prevalence rates, driving motivations, and the deterrent effect of legal consequences. *Sexuality Research and Social Policy*, 11(3), 245-255.
- Vanwesenbeeck, I. (2018). Jongeren, sociale media en seksualiteit: een literatuurbespreking. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 42(1), 14-24.

Summary

Sexting from young people's perspectives: lessons for professionals

In this article, we investigate the meanings of sexting and the non-consensual spreading of digital sexy images from young people's perspectives. Based on several years of ethnographic research among Dutch youth, we argue that present day discourse about the topic is biased, and that these biased representations may negatively influence young people's sexual development. We reflect on the different ways in which professionals can contribute to a more adequate approach and formulate practical tips.

Keywords: sexting, youth, social media, online sexual violence

Trefwoorden: sexting, jongeren, sociale media, online seksueel geweld